

Ängsprojektet

Länsstyrelsen Dalarna driver 2008-2011 ett ängsprojekt med syfte att öka förutsättningarna för fortsatt skötsel av länets ängar så att natur- och kulturvärdena kan bevaras. Läs mer på projektets hemsida www.lansstyrelsen.se/dalarna/angsprojektet.

Slätterkurser i Dalarna 2010

Kurser som arrangeras av Länsstyrelsen inom Ängsprojektet och finansieras av Landsbygdsprogrammet:

Slätter med knacklie - skarp lie utan slipsten

Söndagen den 4 juli 09.00- ca 16.00 Stora Låsen

Norr om Fredriksberg i Ludvika kommun.

Vägbeskrivning lämnas vid anmälan.

Ledare: Evert Larsson och Staffan Lundaahl.

Evert och Staffan, ängsskötare från Värmland, har övergått till att använda den i stora delar av Europa vanliga knacklien. Det är en lie som inte slipas på slipsten utan får sin vassa egg genom att knackas med en hammare mot ett litet städ. De tycker att med den metoden blir det betydligt lättare att ha kontroll av skärpan. Den knackade eggen blir dessutom tunnare och det gör att den skär av gräset lättare. Kursdeltagarna får också lära sig slätterteknik och känna igen en del av ängens alla växter.

Medtag: Lunch och fika, tåliga kläder och grova skor.

OBS! 200 kr i materialkostnad för ett knacklieblad betalas på plats. Själva kursen är kostnadsfri för deltagarna.

Övrig utrustning finns att låna, så ingen egen utrustning behöver tas med. Specialutrustning, brynen, brynkoppar, städ m.m. finns att köpa för den som vill fortsätta med metoden hemma.

Max 16 deltagare

Anmälan: Senast den 23 juni till Märta Ohlsson
023-811 30 marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Vill du se en "knacklie"?

På youtube finns flera klipp som visar tekniken:

"Peen Scythe Blade part 1 och Part 2":

http://www.youtube.com/watch?v=F-AE_T4b58&feature=related

<http://www.youtube.com/watch?v=BAIIyHagFWU&feature=related>

Hamring i närbild (close up of peening):

<http://www.youtube.com/watch?v=6JbSgcl-EAk&feature=related>

Repetitions- och påbyggnadskurs

Onsdagen 21 juli kl 09.00- ca 16.00, Sågsbo.

Vägbeskrivning lämnas vid anmälan.

Ledare: Kjell Gustafsson

Repetition och fördjupning av tidigare års kunskaper:

Lien: Vässning med hjälp av vinkelslip, olika typer av brynen

Slätter: Utveckling av din egen slätterteknik.

Höhantering: Räfsan och räfsans funktion, breor och välmar, torkningsteknik på marken och på hässjor

Tag med lunch och fika. Kursen är kostnadsfri för deltagarna (bekostas av Landsbygdsprogrammet)

Anmälan: Märta Ohlsson, 023-811 30,
marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Max 20 deltagare- "först till kvarn" gäller!

Tisdag 20 juli: Grundkurs i lieslätter

med Kjell Gustafsson i Bastbergets fåbodar.

Den kursen är f.n. **FULLTECKNAD**, men du kan sätta upp dig på reservlistan..

Slåtterkurser 2010 - Övriga arrangörer:

Kurs i lieslätter på Knutar Einars äng, Orsa Kvällskurs fredag till söndag 2-4 juli 18.00

Samling på Orsa Hembygdsgård den 2 juli kl 18.00.
Redskap, slipning av liar, slåtterövningar.
Vi fortsätter på Knutar Einars äng lördag och söndag kl 18.00

Arrangör: Naturskyddsföreningen i Orsa.

Anmälan senast den 30 juni till kursledaren Roland Öjeskog 0250-416 45

Lieslätter i Bingsjö - arter, örter, mat och musik Lördag 3 juli kl 10.00 - kväll

Genomgång av grunderna för konsten att slå med lie.
Päckos Svea ser till att vi får mat och fika under dagen.
På kvällen hjälps vi åt att få till ett slåtterkalas i salen hos henne. Ett par kunniga biologer finns med för att lära oss om slåtterängens arter. Vi har också goda spelmän i gänget som bjuder på Päckos-låtar.

Max 10 deltagare.

Arrangör Folkmusikens hus och studieförbundet Bilda.

Anmälan på www.folkmusikenshus.se senast 30 juni

Kursavgift: 200 kr.

Harmsarvet, Falun

Ledare: Bengt Jonsson och Helge Sonntag, Naturskolan

Måndag 12 juli 18.00-21.00 - Lieslätter

Lär dig lien, inställning, slipning, slåtterteknik

Tisdag 13 juli 18.00-21.00 – Hässjning

Lär dig räfsan, bygg en hässja, kämsa, taka.

Kursavgift: 300 kr/kväll, 500 för båda. Fika ingår.

Anmälan: naturskolan@falun.se, 023 – 831 01, 821 00

Fredag 23 juli Slåtterkurs heldag kl 8-16

Lär dig lien, inställningar, slipning, teknikerna, lär dig räfsan, bygg en riktig hässja, kämsa och taka, Praktisera!

Kursavgift 500 kr. Lunch och fika ingår.

Anmälan: naturskolan@falun.se, 023 – 831 01, 821 00

Parkering vid Lilltorpet

Källslätten – kurs i lieslätter och lieslipning Torsdag 15 juli kl 10.00

Instruktion i slåtterteknik och slipning av lien.

Under dagen ordnas även kurser i kulning, tovning och en berättarkurs.

Fredag till söndag 16-18 juli genomför Källslättenföreningen slåtter för 45:e (!) gången, och då är kursdeltagarna välkomna tillbaka och öva sina nya färdigheter tillsammans med föreningens vana slåtterfolk. Källslätten ligger i skogarna mellan Falun och Borlänge.

Arrangör: Studieförbundet Vuxenskolan.

Kursavgift 500 kr.

Anmälan till: falun@sv.se. Information: Emil Nilzon 023-222 53

Slåtterhelg på Bockgården, Rättvik Från midsommarhelgen till mitten av augusti

Slipning och jordläggning av lien. Teoretisk gemomgång och prova på hur det känns att skära med lie, räfsningen och att sätta upp hässjor.

Kostnad 2 000 kr per vuxen och för barn mellan tre år och tolv år är priset 1 500 kr per barn. Barn under två år gratis! I paketet ingår: 3 timmars handledning i slåtter, 2 övernattningar, sängkläder och handdukar, 2 frukostar, 1 lunch, 2 kvällsmat, fika. Ni anländer till Bockgården någon gång efter kl. 15.00 en fredag och åker härifrån söndagen därpå före 11.

Max 5 personer åt gången. Minimum 2 personer.

Arrangör: Naturbruket Siljan, Bockgården, Sjurberg, Rättvik. Sven och Asya Uhläs

Anmälan: info@naturbruketsiljan.se Sven: 070-66 77 026. Asya 070-355 30 81.

Liebladet ges ut av Länsstyrelsen i Dalarnas län. Text och foto där annat inte anges: Märta Ohlsson
Prenumeration är gratis. Meddela om du vill ha bladet per e-post istället för en tryckt tidning. Tipsa gärna andra som du tror är intresserade! Hör även av dig om du inte vill ha fler nummer av Liebladet!

Annonser: Det är gratis att annonsera om allt som har relevans för ängsskötsel i Dalarna.

Manusstopp för nästa nummer är **15 september 2010**.

Redaktör: Märta Ohlsson, tfn 023-811 30, e-post marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Slätterkalendariet Dalarna 2010

Finns även på Ängsprojektets webbsida www.lansstyrelsen.se/dalarna/angsprojektet och uppdateras där vid behov.

Dag	Tid	Plats	Kommun	Arrangör	Kontaktperson	Anm.	
Sön	11 juli	07.00	Grafskänget Skattungbyn	Orsa	Naturskyddsföreningen Orsa	Roland Öjeskog 0250-416 45	Slätter med häst. Slätterfrukost
Tis	13 juli	18.00	Lundins äng i Lindänget	Orsa	Naturskyddsföreningen Orsa	Roland Öjeskog 0250-416 45	
Fred-sön	16-18 juli		Källslätten	Falun	Källslättenföreningen	Bonnie Nilzon 0243-24 20 26 072-203 00 18	I år är det 45:e året man har slätter. Firas med middag på lördagkvällen.
Lör	17 juli	07.00	Tures äng i Tuna Hästberg	Borlänge	Naturskyddsföreningen i Borlänge	Anders Janols Jan-Olof Blomberg 0243-22 52 47	Samåkning från Maserhallens P kl. 6.30. Föreningen bjuder på fika.
Sön	18 juli	10.00	Tures äng i Tuna Hästberg	Borlänge	Naturskyddsföreningen i Borlänge	Anders Janols Jan-Olof Blomberg 0243-22 52 47	Efterslätter.
Sön	18 juli	07.00	Brändan i Åberga	Orsa	Naturskyddsföreningen Orsa	Roland Öjeskog 0250-416 45	Slätterfrukost serveras
Tis	20 juli	18.00	Knutargården i Hansjö	Orsa	Naturskyddsföreningen Orsa	Roland Öjeskog 0250-416 45	
Lörd	24 juli	07.00-16.00	Harmsarvet	Falun	Naturskolan	023 – 831 01, 821 00	Räfsor och liar att låna. Knyttislunch vid hässjan.
Sön	25 juli	07.00	Hällbergs fåbodar	Orsa	Naturskyddsföreningen Orsa	Roland Öjeskog 0250-416 45	Slätterfrukost serveras
Sön	25 juli	15.00	Nås hembygdsgrd	Vansbro	Naturskyddsför. i Vansbrobygden + Nås hembygdsförening	Bengt Ehnström 0281-301 48	Ängens dag med lieslätter och blomstervandring. Servering.
Tis	27 juli	18.00	West's äng i Kallmora	Orsa	Naturskyddsföreningen Orsa	Roland Öjeskog 0250-416 45	
Lör eller sön	Slutet av juli	08.00	Norrboda gammelstad	Rättvik	Ore hembygdsförening och Rättviks naturskyddsförening	Bertil Bellander 070-639 93 72	http://www.rattvik.naturskyddsforeningen.se/ för uppgift om vilken dag det blir. Tag gärna med egen lie och räfsa
Sön	1 aug	07.00	Knutar Einars äng, Lindänget	Orsa	Naturskyddsföreningen Orsa	Roland Öjeskog 0250-416 45	Slätterfrukost serveras
Tis	3 aug	18.00	Hackgården i Nederberga	Orsa	Naturskyddsföreningen Orsa	Roland Öjeskog 0250-416 45	
Lör	7 aug	09.30	Sågsbo	Falun	Naturskyddsföreningen i Falubygden	Mattias Ahlstedt 0730-39 54 61	Samåkning 9.00 från Läroverksparken (gamla postens P)
Lör	7 aug		Nedre Tandbergets fåbodar	Malung-Sälen	Lima Hembygdsförening	Alf Jonsson 0280-300 39 och Inger Eriksson 0280-310 74	
Sön	8 aug	07.00	Ljotheds fåbodar	Orsa	Naturskyddsföreningen Orsa	Roland Öjeskog 0250-416 45	Slätterfrukost serveras
Tis	10 aug	18.00	Grafskänget i Skattungbyn	Orsa	Naturskyddsföreningen Orsa	Roland Öjeskog 0250-416 45	

Vårda ängens gamla träd!

De största och äldsta organismerna i slätterängen är ofta träden. Traditionellt har vissa slags lövträd och även barrträd tolererats i slättermarken, men bara på speciella premisser.

I vissa trakter har det varit vanligt med äppelträd i ängarna, på många fåbodar har man månat om rönnar eller enbuskar.

Det finns flera skäl till att man har behållit ett och annat träd i ängen. Frukträderna bär frukt till oss människor, medan rönn, hägg, oxel och andra bärande träd har vårdats som fågelbärsträd. Från rönn, en och syren har man också fått ämnen till räfsninnor och diverse småslöjd. Enen har även gett enbärdricka och tjära, men också nyttjats för olika medicinska bruk, engallmyggans små ”kikbär” har t ex kokats i mjölk mot kikhosta.

Att sälgen har varit viktig för bina och därmed för fruktskörden har man känt väl till, liksom att asplöv är bra för hästarnas tänder. Det viktigaste skälet till att björk, sälg, rönn och vide har sparats på inägorna är dock lövfodervärdet. Som tillskott till vinterhöet har lövhöet varit avgörande. Björk- och sälgvistar skars och buntades till lövkärvar som tor-kades i lador eller på knaggar i uthus-väggen, medan rönnlövet ströks av och forslades hem i näverkontar. I norra Dalarna förekom ofta speciella lövlador. Vattenskott, vidjor och löv-spön har även nyttjats till kvastar, hägnader och korgar.

Träd som har beskrivits – *hamlats* – kontinuerligt under mycket lång tid får ett speciellt utseende. Björkar, rönnar och sälgar har ofta toppkapats tidigt så att en låg och kandelaberformig trädform har utbildats, där man behändigt kan skörda lövet. Genom att hamlingsträdens tillväxt hålls tillbaka kan de bli mycket gamla och står de öppet är de mycket viktiga tillhåll för hålbbyggande fåglar, sällsynta skalbaggar och ömtåliga lavar.

Knotiga gamla hamlingsträd står idag ofta kvar i landskapet som levan-

de kulturminnen och vittnar om det forna nyttjandet. Om du har gamla hamlingsträd kan du göra den biologiska mångfalden en stor tjänst genom att röja fram dem så de får stå solöppet. Det är dock vanskligt att börja nyhamla ett sådant gammalt lövtäktsträd. Bättre är att påbörja nya hamlingsprojekt med små träd.

Må de gamla lövträden få förbli självklara inslag i ängslandskapet!

Tomas Ljung

De urgamla hamlade sälgarna är omistliga både för Risåsas särprägel och attrikedom.
Foto: Anders Janols

20030979

